

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1978

ДЕКАБРЬ

12№

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫҢ БЛОКНОДЫ

12 №

1978-ж.

декабрь

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ЖААН УЧУРЛУ КОНФЕРЕНЦИЯ

11 ноябрьда Горно-Алтайскта Советтердин Туразынын жаан залында КПСС-тин XXV съездинин жөптөри аайынча албаты-калыкты жакшынак кылык-жанга тазыктырарында бүдүретен жаан учурлу сурактар аайынча научно-практический конференция өткөн. Конференцияны КПСС-тин обкомы белетеп өткүргөн.

Конференциянын ижинде областьтын башкараачы партийный, советский, профсоюзный, комсомольский ишчилери, культуранын, албаты үредүзинин ишчилери, колхозтордын ла предприятиялердин башкараачылары, писательдер, журналисттер, өскө дө творческий ишчилер турушкан.

Конференцияны КПСС-тин обкомынын баштапкы качызы нök. Ю. С. Знаменский ачкан. КПСС-тин обкомынын качызы нök. Б. К. Алушкин «КПСС-тин XXV съездинин жөптөри аайынча албаты-калыкты жакшынак кылык-жанга тазыктырарын тындырар задачалар керегинде» доклад эткен.

Конференцияда турган сурак аайынча КПСС-тин Горно-Алтайсктагы горкомынын качызы нök. Сатыев В. Ф., пединституттын партийный организациясынын качызы, кафедранын заведующийи нök. Андронкина В. Р., КПСС-тин Турачактагы райкомынын качызы нök. Пустогачев Я. А., Ондойдогы аймакисполкомнын председателинин заместители нök. Кочеева И. Д., КПСС-тин Шебалиндеги райкомынын качызы нök. Айманов А. И., СССР-дин КГБ-зинин Горно-Алтайский автономный областьтагы бөлүгинин начальниги нök. Кузьмин Н. Н., облсовпрофтын качызы нök. Арбанакон Н. З., областьтын прокурорынын заместители нök. Табаев Д. И., Горно-Алтайск городто 13 номерлү школдын директору нök. Овсянникова Н. С., Маймада экинчи номерлү школдын парторганизациясынын качызы нök.

Иванова К. В., облвоенкоматта политотделдин пропагандизи
нөк. Фурсов В. М., тил ле литература јанынан научный шинжү
өткүрер институттын ученый качызы нөк. Чичинов В. И. куучын
айттылар.

Научно-практический конференцияда шүүшкен сурак аайын-
ча докладтан кыскарта алганын ла куучын айткан улус көдүр-
ген јаан учурлу дегедий сурактарды Агитатордын блокнодынын
бу номеринде жарлап турус. Бу материалдар лекторлорго, про-
пагандисттерге, агитаторлорго, бастыра идеологический ишчи-
лерге керектү болор.

АЛБАТЫ-КАЛЫКТЫ ЖАКШЫНАК КЫЛЫК-ЖАНГА ТАЗЫКТЫРАРЫН ТЫНГЫДАР ЗАДАЧАЛАР

КПСС-тин XXV съездинин, Төс Комитеттин Пленумдарынын жөптөрүндө, нөкөр Л. И. Брежневтин докладтарында ла куучындарында бистин ороон социализмди бүдүреле, коммунизмди бүдүрүп барып жаткан өйдө Коммунистический партиянын башкараачы учуры там бийиктеери, партия өткүрүп турган идеологический иштин кеми там тыгыыры керегинде жаан учурлу түпшүүлтелер эдилген.

Советский обществоны ичкери өскүрер задачалар, коммунистический строительствонын кеми бийиктегени, телекейдеги айалга экономиканы ла культураны өскүрерине, улусты үредип тазыктырарына, бастыра общественный жүрүмгө партийный башкартууны кезем тыгыдарын керексип жат деп, КПСС-тин XXV съездинде айдылган.

Идеологический иш КПСС коммунизмди төзөп бүдүреринде баштаачы участогы, коммунистический задачаларды жүрүмдө бүдүрерине ууланган төзөмөл лө политический иштин жаан учурлу бөлүгү деп көрүп, оны там жарандыраарын кичееп жат.

Бойынын төзөмөл лө жагыртар революционный ижин бистин партия марксистско-ленинский теория аайынча өткүрөт. Жагы кижини үредип тазыктырары коммунизмди төзөп бүдүреринин амадузы ла кыйалта жоктон керектү некелтези деп, марксизм-ленинизмнин классиктери жаантайын шүүп тургулайтан.

Ф. Энгельс «Коммунизмнин ээжилери» деп ижинде келер өйдөгү обществодо производствонын средстволары тыгыда өскүрери керегинде айдып, оныла коштой бу средстволарды шиндейтен улусты үредип тазыктырары керектүзин темдектеген.

Ишкүчиле жаткандардын элбек калыгы акту бойынын күүниле творческий иштенери социализм өзүп тыгыырында анчадала жаан учурлу деп В. И. Ленин шүүп туратан. «...Жагы исторический задача канча ла кире жаан ла карулу болзо, анча ла кире көп улус, миллиондор тоолу улус ол задачаларды бүдүреринде акту күүниле эрчимдү туружар учурлу» деп Владимир Ильич Ленин «Улу баштанкай» деп произвездениезинде бичиген.

В. И. Лениннин иштеринде коммунизмди бүдүретен ле бу обществодо жүретен кижини үредип тазыктыратан система ээжилер чокумдап јарталган. Јаңы кижини үредип таскадар көп аргалар бой-бойыла колбулу бололо, бүткүл система, партиянын идеологический ижи болуп барган. Бастыра иштерде баштаачы учур улусты идейно-политический үредип тазыктырарына берилип јат. Ол ажыра јаңы кижини үредип тазыктырарына классовый, партийный ууламјы берилет.

Эмди Совет албаты коммунисттердин партиязына башкарытып, алтан бир јылдын туркунына өткөн героический тартыжунун ла улу јаан иштердин јолын көрүп обществоны тазылынан ала јаңыртары учун тартыжуда јенип, өдүп чыккан айдары јок уур- күчтерди эске алынып, андый јаан јенүлерге бистин ороон советский улустын кайкамчылу духовный ийдезинин, олар коммунизмнин керегине бастыра бойын берингенинин шылтузында једип алганын бис јарт көрүп турус.

Коммунистический партия совет улусты научный тözөгөдө үредип тазыктырып јат. Партия бу ижин марксизм-ленинизмнин үредүзинен кыйа баспай, бир де үзүктелтпей, кажы ла исторический өйдин некелтелерине ле задачаларына келиштире өткүрет. Оны КПСС-тин XXV съездинин јөптөри ле материалдары јарт кереледи. Съезд идеологический иштин јаңы задачаларын тургусты, тös ууламјыларын темдектеди.

Экономический политикада, анайда ок совет обществонын социально-политический өзүминин, партиянын идеологический, пропагандистский ижинин сурактарында, наукада ла культурада, үредүде ле таскадуда КПСС-тин XXV съездинин јөптөри онын алдында өткөн XXIV съездинин јөптөриле үзүк јок колбулу болды.

КПСС-тин XXIV съезди тыгыда өскөн социалистический обществонын айалгаларында партиянын идеологический ижинин тös сурактарын јартаган, јаан учурлу задачаларын тургускан. Бистин обществонын өзүминин эмдиги өйинде совет улусты нравственный ла духовный јанынан үредип тазыктырарынын учуры јаанап јат. XXIV лө XXV съездтердин ортодо КПСС-тин Тös Комитеди идеологический иштин тös сурактары аайынча одустан ажыра јаан учурлу јөптөр јарадып чыгарган. Ол јөптөрдө идеологический иште јуулган ченемел темдектелди, бу ишти там јарандыргадый задачалар тургузылды.

Марксистско-ленинский теорияга, ишкүчиле јаткандарды коммунистический күүн-тапту эдип үредип тазыктырар задачалар тургузарына јаан јөмөлтөни нөкөр Л. И. Брежневтин иштери эткен. Нөкөр Брежневтин иштеринде совет улустын идейный

кемин бийиктедер, ишке коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырар, ончо јанынан тен өскүрип чыдадар сурактар јарталган. Бу јуукта СССР-дин наукалар Академиязы нөкөр Л. И. Брежневти К. Маркстын адыла адалган алтын медальла кайралдаганы марксистско-ленинский үредүни байгызарында, тын өзүмдү социализмнин ле коммунистический идеялар учун, бастыра телекейде амыр-энчү учун тартыжунун јаан учурлу сурактарын научный јартап тургузарында бүдүрген ижин бийик баалаганы болуп јат.

XXV съезд партийный, советский, профсоюзный, комсомольский организациялар ишкүчиле јаткандарды коммунистический үредип тазыктырары јанынан чокум ууламјылу иш өткүрип тургандарын темдектеген. Је оныла коштой идейно-политический иште једип алган једимдерге болорзынып отураарга јарабас деп, съездтин јөбинде айдылды.

Эмдиги өйдөги айалгаларда бир канча социально-экономический керектерден улам коммунистический күүн-тапту эдип үредип тазыктырар иштин учуры бийиктеп турганын ундырга јарабас. Јаңы үйе улус жүрүм баштап, бойлорыла кожо јаңы некелтелер экелгилейт. Наука ла техника өскөни социально-экономический айалгаларды јаңыртат. Социальный өзүм түргендеди, хозяйствоны башкарар эрчим тыгыды. Ишкүчиле јаткандардын сознательнозы бийиктегени, билери көптөгөни албаты-калыктын ортодо өткүрип турган ишке јаңы некелтелер эдет. Социализмнин ле капитализмнин ортодо идейный тартыжу тыңый бергенин, империалистический пропаганданын каршулу ижин ундырга база јарабас.

Идеологический иш јанынан КПСС-тин XXV съезди ле Төс Комитеттин онын кийининде өткөн Пленумдарынын јөптөрүн XXV съезд јаңы онынчы бешјылдыктын ла онон до ары өйдин задачаларына келиштире чокумдаган.

Партиянын идейно-политический ижинин төзөгөзинде алдындагы ла аайынча ишкүчиле јаткандардын элбек калыгын коммунистический көрүм-шүүлтөлү эдип үредип тазыктырар, олорды марксизм-ленинизмнин идеяларына үредип чыдадар задача туруп јат. Идеологический иштин јаан учурлу задачалары болуп, советский улусты ишке ле общественный јөөжөгө коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырар, советский патриотизмге ле пролетарский интернационализмге, бийик культурага тазыктырар, озогы жүрүмнен арткан-калган јарабас немелерге ле кылык-јаңга, буржуазный моральга ла идеологияга јөпсинбес эдип үредип тазыктырар задачалар артып јат.

Бистин областьтын партийный организациязы КПСС-тин

XXV съездинин идеологический иш јанынан јөптөрүн жүрүмде бүдүрүп, көп керектер эткен. Ишкүчиле јаткандарды коммунистический күүн-тапту эдип үредип тазыктырарынын сурактары партийный комитеттердин, баштамы партийный организациялардын төс ајарузында.

Көп партийный организациялар производственный коллективтерде јарамыкту морально-психологический айалга төзөөри јанынан көп иш өткүрүп, јакшы једимдерге једип алдылар. Олордын тоозында — Акташтагы рудоуправлениеде металлургический заводтын, Горно-Алтайскта бөс согор фабриканын, Маймада моторлор ремонттоор заводтын, Шебалин аймакта Барагаштагы совхозтын Беш-Өзөктөги фермазынын, бу ок аймакта Чаргыдагы јурт Советтин, Көксуу-Оозы аймакта Устүги-Оймондогы јурттын партийный организациялары. Темдектезе, Беш-Өзөктөги ферманын администрациязы, партийный, профсоюзный, комсомольский организациялары коллективте нак ла бой-бойына болужар, једикпес-тутактарга јөпсинбес, бойына некелтелү, ишти кичееп бүдүрер, чебер ле кымакай болор айалга төзөөргө јаан иш өткүрүп турулар.

Бүгүңги күнде өзүп јаткан јиит үйени үредип ле тазыктырары јаан учурлу боло берди. «Советтердин ороонынын келер өйи бүгүңги октябраттардын, пионерлердин ле комсомолдордын ижинен камаанду болор» деп, нөкөр Л. И. Брежнев айткан.

Эмди турган задача — социализмди ле коммунизмди бүгүңге јетире бүдүрүп келген иште једип алган једимдерге јиит үйени үредип тазыктырары, јуулган ченемелди олорго берери, јииттерге түрген иштеп көндүгерге, Төрөлинин чындык гражданини болорго болужар керек. Мында јаан учурлу ишти үредүлү заведениелер, элден озо текши үредүлү школдор бүдүрер учурлу.

Школдор, үредүчилер, ада-энелер, предприятиелердин, учреждениелердин ле организациялардын, колхозтордын ла совхозтордын коллективтери, анайда ок үренчиктердин јуртаган јерлеринде общественный организациялар эрчимдү турушканы ажыра үредүни, үренчиктердин производственный ла общественный ижин, балдарды идейный ла јакшы кылык-јанга тазыктырары бийик кеминде болор эдип төзөөр учурлу.

Бистин областьта көп школдордо үредүчилердин коллективтери балдарды үредер ле тазыктырар, ол тоодо јакшынак кылык-јанга тазыктырар ишти чике төзөп, ишке ле идейно-политический үредип тазыктырарыла билгир колбоштырып јадылар. Ол јанынан Горно-Алтайск городто алтынчы номерлү орто школдын ла «Подгорный» деп адалган совхоз-заводтын коллективинин кожо өткүрүп турган ижин јакшы деп темдектеерге јараар.

Балдарды, өзүп жаткан жиит үйени жакшынак кылык-жанду эдип үредип тазыктырар ла өскүрүп чыдадар иште жаан учур ада-энелерге, билеге келижип жат. Бистинг областьта көп билелер жакшынак кылык-жанду болоры жанынан жозок көргүзип турулар. Темдек эдип, Көксуу-Оозы аймакта Абайдагы совхозтын Карагайдагы фермазында ан өскүреринде иштеп турган ады-жолы элбеде жарлу Фатей Петрович ле Татьяна Кузьминична Поповтордын билезин алалы. Бу биле керегинде бастыра область билер. Поповтордын билезинин жүрүми ле ижи керегинде КПСС-тин XXV съездинде, өскө дө көп жуундарда, 1978 жылда 7 ноябрьда төс телевидениенин «Чанкыр одычагында» айдылган.

Фатей Петровичтин ле Татьяна Кузьминичнанын балдары — 9 уул, 4 кыс — жакшынак ишчилер, журтта тоомжулу улус, олардын иштенкейи, бийик культуразы, бек дисциплиназы, балдарын жакшы үредип, иштенкей улус эдип тазыктырарга кичеенип тургандары, олардын улуска киленкейи ле жалакайы, болушчангы ончо улуска жозок, кылык-жангы сүреен жакшы деп айдатан биле. Коммунистический моральдын ээжилери жүрүмде бүдүп турганын бис Поповтордын билезинде көрүп жадыс.

Ондой аймакта Семендеев Жалбакпаштын билези аймакта ла областьта база жарлу. Жалбакпаш бойы Ада-Төрөл учун Улу жуунын жылдарында немецкий фашисттерле жуулажып, Төрөлин корыган. Жуунын кийининде Ийиндеги совхозто мал өскүрер иште иштеди. Онын билезинде 13 бала өскөн. Ончозы школо биледе жакшы үренип, таскаду алып, иштенер чике жолго туруп алдылар. Бүгүн олардын көбизи совхозто иштеп турулар.

Жаан уулы — Сергей эчки өскүрүп жат, аймакта ады жарлу озочыл, коммунист, албатынын депутады.

Яков деп уулы зооветтехникумды үренип божоткон, эмди Лодрадагы отделиенин управляющийи, онын үйи — ферманын веттехниги. Мында ок Жалбакпаш өбөгөннин кыстары — Евдокия ла Анна иштеп жадылар. Евдокия — ветеринар, Анна — койчы, героиня-эне. Галина деп кызы — Кичү Яломанда койчы. Алексей деп уулы Советский Черүде турала, жанып келип, карый берген адазынын үөр койлорын алды. Надежда кызы — БАМ-да строитель. Семендеевтердин династиязында бүгүн төртөннөн адыра кичи. Ончозы жуулып келзе, кирелү турага батпас. Династия жагыс ла Ийиндеги совхозто текши иштегени — 165 жыл. Династиянын бажы — Жалбакпаш өбөгөн 42 жыл иштеди.

Андый, Поповтордын ла Семендеевтердин билезиндий жакшынак кылык-жанду, билелер кажы ла журтта көп бар. Ол партий-

ный, комсомольский организациялар өткүрүп турган идеологический иштин, школдордо үредү-таскаду иш бийик кеминде болгонынын једими.

Је оныла коштой балдарды школдо ло биледе үредип тазыктырар иште једикпес-тутактар база барын јажырбай айдар керек. Каа-јаа билелерде балдарды кичееп, чике өскүрерине ајару этпей турганынаң улам кезик балдар јалку, иштенер күүни јок, неме керексibes, јаан улустың сөзин укпас, јаман кылыктарлу болуп өзүп турганы чочыдат.

Андый болуп турганынын бир шылтагы, байла, кезик ада-энелер балдарды педагогический чике тазыктырып чыдадарын билбей тургандары болор. Ол јанынаң јакшы ченемел ас таркадылат. Бу ишти эмди ада-энелерди балдар чыдадар сурактарга үредеринен баштаар керек.

Областьта бүгүңги күнде албатынын көп университеттери төзөлгөн, олардын ортодо правовой ло педагогический билгирлердин университеттери бар. Је олардын тоозы ас, турган задачаларды бүдүрерин јеткилдебей туру.

Педагогический билгирлердин университеттеринде төртөн јаштаң өрө 3443 кичи үренип туру. Ол улустың јажы университетке үренерге эмеш јаан эмес пе? Је үренерге качан да орой эмес, онызы јарт. Је педагогический билгирлердин университеттеринде јаңы айылду болгон улус, јиит ада-энелер нениң учун үренбей јат? Јарты јок. Мында јаан једикпес бар эмтир. Андый университеттер шак ла јиит ада-энелерге, балдарын өскүрүп чыдадып јаңы баштап турган улуска кыйалта јоктон керектү.

Партийный комитеттер педагогический ле правовой билгирлердин университеттеринин ижинин аайына чыгар учурлу. Өрө айдылган једикпес-тутакты тургуза ла јоголтор керек.

Өзүп јаткан јиит үйени үредип тазыктырары јанынаң Турачак аймакта Артыбаш јурттың коммунисттери јакшы иш өткүрүп јадылар. Мында поселковый Советтин исполкомынын председатели нөк. Керноз В. Г. башкарган опорный пункт эрчимдү иштеп јат. Ишкүчиле јаткандардын ортодо идейно-таскамал ла профилактический иш өткүреринде үй улустың соведи, јажы јеткелек балдарла иштейтен, аракыдашла тартыжатан комиссиялар, общественный ээжи-јаңнын профилактический Соведи, нөкөрлик јаргы туружып јадылар.

Кажы ла бала коомой үренгени, баштактана бергени, кем-кем аракыдаганы, јаман кылык эткени, биледе согуш-кериш болгоны Артыбашта общественностьтың ајарузы јок артпай јат. Коммунисттердин, общественный организациялардын күнүн

сайын өткүрүп турган чокум планду профилактический ижинин шылтуунда Артыбашта каршулу керектер болоры, аракыдаш астады.

Эмдиги өйдө балдарды өскүрүп чыдадары, жаңы кижини, жиит үйени үредип тазыктырары, идейно-нравственный жанынан бийик кеминде кижини эдип өскүрери кижини иштег бош, чөлөө өйин тузалу өткүрериле анчадала жаан колбулу боло берди.

Иштег бош, чөлөө өйди партия советский кижини бойынын духовный байлыгын көптөдөтөн, билгирин бийиктедетен ле жарандыратан өй, кижини ончо жанынан өзүп жаранарына кыйалта жок керектү өй деп көрүп жат. 5 күн иштенер недеlege көчкөниле колбой, анайда ок советский кижинин жадын-жүрүминин материальный кеми айдары жок жаранып турганынан улам иштег бош өйди чике тузаланары сүреен жаан учурлу керек боло берди.

Мында культуранын учреждениелеринин, клубтардын, культуранын Тураларынын, библиотекалардын, кинотеатрлардын, концертно-эстрадный бюронын, областной драматический театрдын учуры жаан. Олордын материальный аргалары жылдын жылга тыгып туру, ижини жаранат. Культуранын учреждениелеринде эмди көп нургуны аңылу үредүлү улус иштеп жат. Олор ишкүчиле жаткандар ортодо идейно-политический ле культурно-жартамал иш өткүрери жанынан кандый ла задачаны бийик кеминде бүдүрер аргалу.

Бүгүңги күнде ол жанынан ишти жакшы төзөгөн клубтар, библиотекалар, культуранын учреждениелери областьта бар. Жакшы иштеп турган культпросветишчилер де көп табылар.

Je оныла коштой бистин областьта ыраак турлуларда мал өскүрүп турган көп тоолу малчылардын культурный ла бытовой керексигенин жеткилдееринде, олорго медицинский болуш берип, су-кадыгын корыырында једикпес-тутактар эмдиге јетире јоголголок.

КПСС-тин Төс Комитеди ишкүчиле жаткандардын ортодо идейно-политический ле культурно-жартамал иш өткүрери керегинде јөптөринде албатынын художественный творчествозын, самодеятельностьты тыгыдарын некеп туру.

Культуранын Туралары, јурт клубтар улустын јилбүлери аайынча кружоктор, үй улустын ла эр улустын аңылу јилбүлери аайынча кружоктор, төзөгөни жаан тузалузын көргүзет.

Јүзүн-башка категория улустын иштег бош, амыранар өйин тузалу өткүрерин төзөөринде бис физический культуранын ла спорттын көп аргаларын јетире тузаланбайдыс. Бистин областьта спортивный обществолор көп, предприятиелерде, колхозтордо ло совхозтордо физкультуранын коллективтери бар. Je олор-

дын ижи эмди тургуза уйан деп айдар керек. Олордо албаты-калык элбеде турушпайт.

Физкультуранын ла спорттын материальный базазы једикпестү де болзо, ол до базаны тuzаланып; спортивный ишти бийик кеминде тözöör арга барын Майма аймакта «Веселый» рудниктин коллективи көргүзет.

«Веселый» рудниктин коллективинде чананын, волейболдын, футболдын, мылтыктан тагма адарынын секциялары иштеп јат. Бу предприятиеде физкультурно-спортивный ишти тözögöнинде эн ле јаан учурлузы — иштеп турган көп улус туружып, улай ла маргаандар болуп турганында.

Кижини јакшынак кылык-јанду эдип öскүреринде ангылу јерде улусты материальный јеткилдеери туруп јат. Бу суракта јаан керекти садыжып турган организациялар эдер учурлу ла аргалу. Шак ла озор, иштеп турган улус, бош öйди чике тuzаланып, амыранарга керектү немелерди экелип садар учурлу. Калганчы öйдө областьта культурно-бытовой учурлу ла айыл ичине тудунар-кабынар немелерди, музыкальный инструменттерди, радиоприемниктерди, спортивный товарларды садары көптөди. Телевизорлор, книгалар садары база там ла көптөп туру.

Је оныла коштой садыжып турган кезик ишчилер планы бүдүрерге болуп аракыны көптөдө садарын кичеенгилейт. Онон улам кезик јурттарда озогы јүрүмнен арткан-калган јарабас кылык — аракыдаш тынҗыт. Кезик јурттарда аракыдап турган улустын ортодо јажы јеткелектер учурап турганы чочыдат.

Улустын кылык-јангында ла јадын-јүрүминде озогыдан арткан-калганыла тартыжары — албаты-калыкты јакшынак кылык-јанга тазыктырарынын ууламјыларынын бирүзи болуп јат. Кезик партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялар јакшынак кылык-јанга тазыктырарын јангыс ла алдынан бери öткүрип јанжыккан ишле — аракыдашла, хулиганство, общественный ээжи-јандарга јарабас öскө дө кылыктарла тартыжарыла болорзынып турганына јөпсинерге болбос.

Бачым билдирбес, көскө көрүнбес, јаман кылыктар бар, озор таркап, обществонын јүрүмине каршузын јетирип јат. Темдектезе, чүмеркейтени, јамыркайтаны, јалканчыйтаны, бойын öрөкөдүретени, бойынын јилбүлерин бийик тургузатаны, мензинетени, јастыра керектерге јөпсинетени, јаман керектер болуп турза, менин анда керегим јок дейтени ле коммунистический моральдын ээжилерине јарабас öскө дө јаман кылыктар учурап јат. Андый јаман керектерге кезик јерлерде коллектив, партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялар, идеологический ишчилер ајаруны ас эдип тургандары јастыра.

Каа-јаа коллективтерде партийный ла общественный организациялар коммунизмди бүүдүрөөчүниң моральный кодексин пропагандавать эдерин кичебей бардылар. Моральный кодексте жаңы кижинин кылык-жаңынын төс ээжилери айдылган. Көп предприятиелерде, учреждениелерде ле организацияларда, үредүлү заведениелерде, школдордо, клубтарда, библиотекаларда моральный кодекстин ээжилерин бир өйдө жараштыра бичийле, кееркеде жазайла, ончо улус кычырып таныжып турзын деп, иле жерге илип салган болгон. Эмди олар нениң де учун «жоголып» калды.

Моральный кодекс — КПСС-тин программазынын жаан учурлу бөлүги. Онын ээжилери совет улусты жакшы кылык-жаңга тазыктырарында төс жерде турар учурлу.

Совет улусты коммунистический кылык-жаңду эдип тазыктырары — жаан учурлу политический задача. Бистин общество там ла тыгып өскөниле кожо коммунистический кылык-жаңнын нормаларынан кыйа барганы там ла жарабас болуп барар деп КПСС-тин XXV съездине партиянын Төс Комитединин Отчетный докладында айдылган. Обществого жарамыкту жакшы керектер эдерине албаданары, Төрөлине тузалу болзын деп творческий иштенери, идейный бийик кеминде болоры — бойы келбес. Андый жакшынак кылык-жаңга биле, школ, иштеп турган коллектив, бистин советский жадын-жүрүм үредип тазыктырып жат. Улусты ак-чек сагышту эдип тазыктырары, культуразын ла гражданский карулу болорын бийиктедери — партийный организациялардын, советский органдардын, профсоюзтардын ла комсомолдын жаан учурлу задачазы.

ИШТЕГИ КОЛЛЕКТИВ — НРАВСТВЕННЫЙ ТАСКАДУНЫҢ ТӨС ЈЕРИ

Советский кижии материальный ла духовный байлыкты акту бойынын колыла эдип тура, качан да болзо кажы бир коллективтин члени болуп јат. Ол коллективте общественный колбулар, социалистический бүдүмдү жүрүмнин агылу темдектери тзззлип тынгыйт.

Коллективте нравственный ла психологический айалганы кзргзип турган эн баштапкы темдек онын члендери ишке кандый кзүндү болгонынан јазым јок танылат. Кезик јерлерде ишти јангыс ла акча иштеп алары јанынан кзрзп турган учуралдар бар. Је кзп јарымдай коллективтерде иш кижинин кзүн-табын, кзрзм-шззлтезин кздзрип турган нравственный ийде-кзч болот.

Турачак аймактын партийный организациялары КПСС-тин XXV съездинин, онын кийиндеги Пленумдардын јзптзрин жүрзмде бздзрип, ишкзчиле јаткандарды нравственный јанынан тазыктырарында бир канча иштер зткзрген. Аймакта организационный ла морально-политический јанынан тзззлгззи бек болуп тыгып калган коллективтер ас эмес. Олордо иште ле общественный жүрзмде узак зйгз улалып келген јанжыгулар бар.

Партийный организациялар ол јанжыгуларды оног ары ичкери зскзрерине, кажы ла коллективте бой-бойына килемјилз, нзкзрлик болушту, змз-јзмзлз кажы ла кижии бойына да, кожо иштеген нзкзрине де тын некелтелз, кажы ла кижии общественный алдына каруулу болорына тзс азаруны ууландырып јадылар.

Калганчы јылдарда партиянын райкомынын пленумдарында, партийный организациялардын јуундарында иштеги коллективтерде идеологический ишти јарандырап сурактар кзп кзрзлген. Олордо иштин дисциплиназынын айалгазы ла зскз дз сурактар шззжилип, идейно-таскадулу иштин ончо бзлзктерин јарандырапы јанынан чокум иштер темдектелген.

Партиянын райкомынын пленумдарында «Белоруссиянын партийный организацияларында идеологический кадрларды ишке талдап тургузары ла зредип таскадары јанынан зткзрип турган иштери керегинде», КПСС-тин Тзс Комитединин јзби

аайынча аймактын партийный организациязынын задачалары керегинде», «КПСС-тин XXV съездинин жөптөринин некелтелери не келиштире производственный коллективтерде иштин дисциплиназын тыгыдары жанынан партийный организациялардын задачалары керегинде» ле өскө дө сурактар шүүжилген.

КПСС-тин Төс Комитединин некелтези аайынча коллективтерде таскадулу ла морально-политический иштерди тözöp, оон ары жарандыраы жанынан башкарачы ишчилерге некелте бийиктеген. Партиянын райкомынын бюрозында озор бойлоры танган озор бойлоры коллективтин члендерин үредип-таскадарында канайда туружып турганы керегинде жетирү эдип жадылар. Калганчы öйлөрдө бу жанынан бюродо отчетты Горно-Алтайский СМУ-нын начальниги Г. А. Брагин, Устүги-Бийскте агаш беле-теер пункттын начальниги В. И. Пиряев, сувенирлер эдер цехтин начальниги П. Ф. Чернышев ло öскөлөри де эткендер.

Калганчы öйлөрдө коллективтерде морально-этический темаларла ишкүчиле жаткандардын текши жуундары öткүрилген. Анда мындай сурактар шүүжилген: «Советский кижинин моральный бүдүм-кебери керегинде», «Иштин социалистический дисциплиназы — бистин једимдеристин тözөлгөзи», «Общественный ээжилерди корулаары — кажы ла кижинин агару кереги», «СССР-дин гражданинин праволорынын, јайымынын ла бүдүретен керектеринин бирлиги» ле öскөзи де. Нравственный үредү-таскадунын сурактарына лекторлор јаан ажару эдет. Л. И. Брежневтин «Кичү јер», «Орныктырганы» деп бичиктериле кычыраачылардын научно-практический конференциялары öткүрилген. Бу күндерде кычыраачылар Л. И. Брежневтин «Целина» деп жагы бичигиле таныжып, бойлорынын јарадулу шүүлтелерин айдыжат.

Аймакта иштеп турган улустын көп жарымызы — јашөскүрим. Райкомнын пленумында «Јашөскүримди ишке үредип-таскадары ла озорды јурттарда иштедип артырар айалганы жарандыраы керегинде» суракты шүүшкен. Анда көп тузалу шүүлтелер айдылган.

«Чындыйдын ла астамнын бешјылдыгына — ишмекчинин быжу сөзи» деген амадула аймактын бастыра коллективтери иштеп жадылар. Иштеги улус бу амадуга јаан учур берип, оны кыйа баспас ээжи эдип турулар.

Социалистический мөрөй нравственный таскадунын база бир јаан эп-аргазы болуп, коммунизмнин строителинин моральный кодексинин ээжилерин, өмө-јөмөлү иштеер најылык колбуларды тыгыдып, кажы ла кижинин профессиональный узын, текши билгирин ле культуразын бийиктедип јат. Улус бойынын чене-

мелин кемненг де јажырбай, карын кожо иштеген нөкөрлөрине элбеде јартап турат.

Аймакта социалистический мөрөйдө 186 коллектив, 2,5 мунг ишкүчиле јаткандар туружат. Төртөннөнг ажыра улус беш жылдыктын үч жылынын пландарын бүдүрип койгон. Калганчы жылдарда өткүрилген социалистический мөрөй нравственный үредүтаскадуга јаан камаанын јетиргенин темдектеер керек. Темдек эдип бригадный подряд деген эп-арганы алалы. Ченемел өткүрер Горно-Алтайский агашкомбинатта В. П. Терентьевтин бригадазы экинчи жыл андый эп-аргала иштеп туру. Быыл тогус айдын туркунына бригада 34,3 мунг кубометр агаш белетеген. Бу тоо агашкомбинатка берилген бастыра планнын 57 проценти болуп јат. Кажы ла механизм 11,5 мунг кубометр агаш кезип белетеген. Кичү комплексный бригадаларга берилген план 9 мунг кубометрден болгонын ајаруга алгажын, Терентьевтин бригадазынын једими сүрекей бийик деп айдар керек.

Социалистический мөрөйдиг ийдезин кажы ла кижии ижине ак-чек ле коммунистический көрүм-шүүлтелү болорына ууландыраы јаан учурлу керек. Эмди аймакта 2 мунган ажыра улус коммунистический иштин мергендүчизи деген ат-нере ададары учун тартыжып јат. Мергендүчилердин иштеги једимдери, өскө улуска көрө, 10—15 процентке бийик болот. Коммунистический иш учун тартыжуга кирген улус общественный, политический де иштерде эрчимдү туружат. Темдек эдип сарју ла сыр эдер заводтын коллективин алалы. Предприятиенин партийный организациязы коллективтин ижин, јадын-јүрүмде учурап турган сурактарды улай ла шүүшкилеп јат. Заводтын директоры коммунист Н. Ф. Конопелько идейно-таскадулу ишти өткүрерине ајаруны чылазыны јок јетирет. Мында кажы ла понедельникте политический информациялар өткүрип, ишмекчилерди ороон ичинде ле гран ары јанында болуп турган керектерле таныштырып јадлар.

Ишке коммунистический көрүм-шүүлтелү, күүн-тапту болорыла колбой улус текши билгинин, үредүзин бийиктедерге амадап турганын ағылап темдектеер керек. Ишмекчилердин энгирдеги ле заочный школдордо үренери чик-јок көптөгөн.

Ишкүчиле јаткандардын политический ле нравственный көрүм-шүүлтези, күүн-табы бийиктеп турганын олардын коммунистический ленинский субботниктерде эрчимдү туружып турганын керелейт. Коммунистический субботник бу да жылда бийик једимдү ишле өткүрилди.

Мөрөйдө туружып, јенү алган улусты материальный јанынан јилбиркедери база јаан учурлу. Јенүчилердин једимин эл-

беде жарлап, сый, күндүлү грамоталар берери аймактын пред-
приятелеринде ле хозяйстволорында коомой эмес тӧзӧлгӧн.

Улусты үредип-таскадарында шеф-таскадаачылардын бүдү-
рип турган ижи айтпаза да жаан учурлу. Бу өйдө аймакта 240
шеф-таскадаачы иштеп јат. Олор бойынын байлык ченемелин
јашӧскүримге јетирип, өзүп јаткан үйени коммунизмнин чындык
строительдери эдип таскадарында сүрекей жаан јӧмӧлтӧзин јети-
рет.

Аймактын партийный организациялары кажы ла кижини иш-
теги коллективинде үредип-таскадарына туура салбас ајару
эдип, бу керекке бастыра эп-аргаларды ууландырар деп иженер-
ге јараар.

Я. Пустогачев

НРАВСТВЕННЫЙ ҮРЕДҮ-ТАСКАДУНЫ БИРИКТИРЕ ӨТКҮРЕРИ

Улустың духовный көрүм-шүүлтезин чын јолло таскадып көндүктиреринде партийный организациялардын идеологический, төзөмөл лө политический иштердин эп-аргаларын тузаланары јаан учурлу болуп јат. Бу јенил иш эмес, ондо оок-тобыр неме јок. Нравственный үредү-таскадуны өткүреринде Шебалин аймактын партийный организацияларынын өткүрип турган иштеринин төс ууламјылары кандый? Бу јанынан партиянын райкомы партиянын Орский горкомынын ижи керегинде КПСС-тин Төс Комитединин јөбинен көп тузалу неме билген. Партиянын райкомынын бу јуукта өткөн пленумы база идейно-таскадулу задачаларды бүдүрер суракка учурлалган. Партийный, комсомольский ле производственный јуундарда коммунистический, бастыра ишкүчиле јаткандардын нравственный ээжилери шүүжилип јат. Бу јуукта 571 номерлү ПМК-дагы партийный организациянын јуунында «Мораль дегени не? Коммунисттер оны канайда ондоп јат?» деген сурак шүүжилген. Јуунда коммунисттердин моральный бүдүм-кебери керегинде куучын өдүп, коммунисттердин кылык-јангы, олордын идейно-политический ле нравственный өзүми шүүжилген.

Андый јуундардын ууламјызы, иштин дисциплиназын ла общественный ээжилерди бузаачыларды критикалаганы иштеги коллективтин, онын партийный организациязынын учуры үредү-таскадулу керекте сүрекей бийик болгонын көргүзет.

Таскадулу ишти баштап өткүрерге райкомдо идеологический комиссия төзөлгөн. Ого аймактагы ла јербойындагы Советтердин исполкомдорынын, культуранын учреждениелеринин, албаты үредүзинин, административный органдардын ишчилери кирип јат. Бу комиссия политический ле хозяйственный кампанияларды ла таскадулу јүзүн-башка иштерди өткүрериле колбой шүүлтелер тургузып јат.

Таскадулу ишти өткүреринин база бир тузалу бөлүги КПСС-тин райкомдорында төзөлгөн экономический ле социальный өзүмнин Соведи боло берди. Ого партийный, советский, хозяйственный, идеологический ишчилер, албаты-хозяйствонун спе-

циалисттери кирип јат. Бу Советтин төс амадузы — коллективтин экономический ле социальный өзүмин ичкерледеринде предприетелерге, хозяйстволорго ло организацияларга болуш јетирери болуп туру. Совет 1985 јылга јетире экономический ле социальный өзүмнин планын тургузып јат.

Аймакта бастыра таскадулу иш идеологический иштин комплексный планына төзөлгөлөнип јат. Планада аймактын башка-башка организациялардын ла учреждениелердин — албаты депутаттардын советтеринин, профсоюзный, комсомолдын, школдын, биленин, ветерандардын совединин ийде-күчи ле аргалары ајаруга алылып јат. Аймакта тургузылган комплексный аайынча совхозтордын парткомдорында пландар тургузылат.

Нравственный таскадулу иш јанынан бир кезек ченемел Эликманардагы совхозто јуулган. Партийный, профсоюзный, общественный организациялар, хозяйстволордын башкарачылары чокум ла бүдүргедий план тургузып, экономический ле социальный аайалганы ајаруга алып, таскадулу ишти өдүнгилү өткүрет.

Уредү-таскадулу ишти комплексле өткүргенде, онын ончо јандары — идейно-политический, иштеги ле нравственный таскадулар — јуук колболыжып, учы-учында партийный, профсоюзный, хозяйственный органдардын идейно-күчтери јангыс амадуга ууландырылат.

Сөслө айдар политический пропаганда ла агитация «Знание» общественонун баштамы организацияларынын, политинформаторлордын ла агитаторлордын, совхозтын башкарачыларынын ла специалисттеринин, үредүчилердин, культуранын учреждениелеринин ла су-кадыкты корулаар ишчилердин ийде-күчтериле өткүрилет. Лекторлордын ла политинформаторлордын 58 проценти бийик үредүлү улус, бастыра политинформаторлор ло агитаторлордын кажы ла экинчизи — коммунист. Олор коммунистический нравственность аайынча беседаларды ла лекцияларды элбек тематикалар аайынча өткүрер аргалу. Профсоюзтын комитеди, нөкөрлик јаргылар, үй улустын советтери чугаан-табышту билелерди, иштеги дисциплинаны ла общественный ээжилерди бузаачыларды, аракызактарды, ишке чыкпастарды, јалкуларды тоого алып, олордын кажызыла ла тагынан иш өткүрип јат.

Кижинин көрүм-шүүлтезин, онын нравственный күүн-табын ла духовный јадын-јүрүмин чындык јолго ууландыраарында јаан учур культуранын учрежденислерине берилип јат.

Эликманардагы совхозто культуранын учреждениелеринин ижин јууй тартып, јангыс комплекс эдип бириктирип алгандар. Ол комплекске культуранын туралары ла клубтар, автоклуб, 6 библиотека кирип јат. Онын ижин общественный Совет баш-

карып, партийный, общественный организацияларла, журт Советтерле, школдорло кожо элбек иштер өткүрөт, Бу жердин улузы «Эки телекей — эки бүдүлү жаш үйе», «Мен — Советский Союз-тын гражданини», «Менин ижим республикамнын ижине кожулат» ла өскө дө тема аайынча өткөн энгирлерди узак ундыбас.

Партийный организациялар бойынын үредү-таскадулу ижинде коллективте эн артык улуска тайанып јат. Таскадуда иштеги кижиги, онын жүрүми, салымы, эрчими, јакшынак кылык-јангы, көрүм-шүүлтези көргүзилет. Шеф-таскадачыларды уткыыры, мөрөйлөжип тургандардын ортодо туштажулар өткүрери сүрекей тузалу керек болуп турат.

Комплексте 4 агитбригада, фото согор ло изобразительный кружок иштеп јат, ветерандардын хоры тззөлгөн, иштеги јашөскүрим ле јаан класстарда үренип турган јиттер кожо амырап, спортивный маргаандарда турушкылайт.

Үредү-таскадулу ишти анайда бириктире өткүргени совхоз-тын ишчилеринин ле общественный жүрүмдеги эрчимин көдүрип јат. Бу иште специалисттердин, интеллигенциянын, иштин ле јуунын ветерандарынын, производствонин озочылдарынын туружары тынгий берген.

Калганчы эки јылдын туркунына художественный самодеятельностьтын ижи чик јок јаранган. Бастыра журттарда «праволорды бузаачылар јок учун» деген мөрөй өдүп јат.

Үредү-таскадулу иштин тузазы качан оны бириктирип, хозяйственный ла идеологический иштердин чокум некелтелерине келиштире өткүрген согында бийиктеп јат деп ченемел көргүзөт. Текши комплекстен эн ле јаан, тос учурлу бөлүгин таап, ого ууландыра тззөмөлдү ле идеологический ишти өткүргени керектеген амадуга једер арга берери јарт.

Экономикада эмди андый тос бөлүк производствонин тузазын ла иштин чындыйын бийиктедери болуп јат. Аймактын партийный организациялары иштин арбынын бийиктедерин, продукциянын чындыйын јарандырып, бойына турар баазын јабыздарын, ишти тззөөрин ле башкарарын јарандыраын јеткилдее-рине тос ајарузын ууландыргылайт. Журт хозяйствоны онон ары ичкерледе өскүрери јанынан тургузылган јангы задачалар улустын көрүм-шүүлтезин, күүн-табын, кылык-јангы јарандыра кубуларын, олардын текши билгирин ле профессиональный узын бийиктедерин некеп туру. Ол задачаларды јенүлү бүдүрери бастыра идеологический иштердин эп-сүмелерин, аргаларын бириктирип тузаланганынан көндүре камаанду. Онын да учун партийный организациялар үредү-таскадулу ишти иштеги коллективтердин ичбойында өткүрерине тос ајарузын ууландырат.

«Јуртхозтехниканын» аймактагы биригүзинин, Чамалдагы мехлесхозтын, Барагаштагы совхозтын Шыргайтыдагы фермазынын коммунисттери производство бой-бойына тын некелтелүү ле өмө-жөмөлүү болор айалга төзөп алгандар. Чаргыдагы совхозтын төс фермазында производственный ишле коштой улыстын бытовоей айалгазы јакшы төзөлгөни кажы ла кижинин көрүм-шүүлтезин бийиктедип, кылык-јанын јарандырар аргалар ачылды. Калганчы јылдарда хозяйстводо сүт саары чик-јок бийиктеп чыккан. Совхоз эмди јангыс ла аймак ичинде акалап турган эмес, је областьтын озочыл хозяйстволорынын бирүзи болуп туру.

Андый једимдерге партийный организациянын өткүрип турган үредү-таскадулу ижи јаан камаанын јетирип турганы јарт. Фермада ишмекчилердин јуунынын, нөкөрлик јаргылардын, шеф-таскадачылардын учуры сүрекеј јаан. Таскадулу ишке стеной печать база јаан салтарын јетирет. Стенгазеттерде, молния-листовкаларда јакшы иштү бригадалар, улус керегинде айдып, бичип турганыла коштой, иште јалјырларды, аракызактарды, јалкуларды, коммунистический күүн-тапту јуртап, иштеерге буудак эдип тургандарды критикалап јадылар.

Партийный, комсомольский, профсоюзный организациялар, ферманын администрациязы коллективтин мактулу јанжыгулары онон ары улалтып өскүрери јанынан көп иштер өткүрип јадылар. Озочылдарды кайралдап көдүрери, иштин магынын энирлерин, профессия аайынча байрамдарды, өскөзин де өткүргени иштеги кижинин магын ла тоомјызын көдүрерине јакшынак салтарын јетирет. Ишмекчилердин јуундарында кажы ла кижинин једимдериле коштой, једикпес-тутактары темдектелип, оны түзедерине болуш јетирилет.

Нравственный үредү-таскадулу ишти јарандырарына Чаргыдагы јурт Совет, партиянын, комсомолдын, иштин ле јуунын ветерандарынын Соведи тузалу болужын јетиргилейт. Јурт советтин исполкомында праволорды ла ээжилерди тuzаланатаныла тартыжар пункт төзөлгөн. Ого 25 кижи, ол тоодо предприятиялердин, общественный организациялардын башкараачылары, специалисттер ле үредүчилер кирип јадылар. Олор јангыс ла ээжилерди бузуп тургандарды каруузына тургузарын кичееп турган эмес, је јон ортодо элбек јартамалду иш өткүрип јадылар.

Аймактын партийный организациялары шак анайда идеологический ижинин бастыра эп-аргаларын бириктирип, албаты-јонды бийик көрүм-шүүлтелүү, кылык-јанду, күүн-тапту эдип тазыктырарына ончо коммунисттерди ле общественный организацияларды ууландырат.

А. Айманов

ЖИЛБИРКЕДЕРИНЕ, ШУУНИП САНАНДЫРАРЫНА УРЕДЕР

Менин Көксуу-Оозы аймакта Алтыгы Оймондогы совхозтын Чендектеги фермазында пропагандист болуп иштеп келгенимнен бери үч жылдан ажа берди.

Партиянын политиказын албаты-жонго чын-чике жартаарын, угаачыларды телекей үстиндеги керектерле жаантайын таныштырарын амадап, мен кажы ла беседага жакшы белетенип аларга кичеенедим. Занятиеге белетенерин мен план тургузарынан баштайдым, онын кийинде беседа өткүретен сурактарды чокумдап бичип аладым. Темадан туура барбаска, планга онын төс шүүлтезин темдектеп алатаны, керектү материалдарды эртеден таап, оны конспектировать эдип алатаны жаан учурлу болот. Мен темага керектү материалдарды газеттерден, «Коммунист», «Агитатор», «Политический самообразование» деп журналдардан табала, оны колымда карандашту, сүреен ажарулу кычырып жадым. Онон материал газетте болзо, оны кайчылап аладым, журналда эмезе бичикте болзо, онын төс шүүлтелү жерлерин чыгара бичип аладым. Учунда жууп алган бастыра материалдарды темалар аайынча ылгайла, такып көрүп, куучынымнын текстин бичип жадым. Ол текстти занятиеде мен кычырбай жадым, же ол меге кыйалта жогынан керектү болот. Качан андый конспект бар болгондо, кижинин бойына эптү: кандый бир тоо эмезе цитата керек болзо, белен бар. «Социалистический бүдүм-кеберлү жадын-жүрүм» деп темага белетенгенимди айдайын. Бу тема жеңил эмес, ого көп материалдар жуунадып, тын белетенер керек. Марксизм-ленинизм социалистический бүдүм-кеберлү жадын-жүрүмди канайда ондоп турганы керегинде сурактын учурын билерге жаан болушты «Политический самообразование» деп журнал жетирген. Бу тема аайынча ондо берилген научный статьяда социалистический ле капиталистический ороондордогы жүрүмнин бүдүминин башказы керегинде чокум айдылат. Күнбадыштагы идеологтордун үредүзи аайынча болзо буржуазный бүдүм-кеберлү жүрүмди улустын жагыс ла материальный жеткилделген кеми жаанынан көрөдилер, социалистический бүдүмдү жүрүмди десе материальный да кеминен, онын духовный да өзүминен көрүп жадыбыс.

Бу темага керектү материалды — СССР-де төс учурлу продукция эдип чыгарары ла оны чыгымдаары јанынан тоолорды — мен «Агитатор» деп журналдан алгам. Социалистический ле капиталистический ороондордогы материальный јадын-јүрүмнин кемин көргүзип турган тоолорды јүзүн-јүүр справочниктерден алгам. Темдектезе, бешјылдыктар сайын улус јадар тураларды канча киреден тудуп турганы керегинде јилбилү тоолорды «Бис ле планета» деп справочниктен тапкам. Анайып, оноң мындый темдек алдыс: СССР 1970 јылдан ала улуска квартиралар эдип табыштырары јанынан телекей үстинде баштапкы јерде туруп јат деп ле өскө дө солун јетирүни угаачылар сонуркап уктылар.

Материальный јадын-јүрүмнин кемин көргүзип турган темдектердин бирүзи — государство кажы ла кижиге чыкканынан ла ала карыганча социальный јеткилештер берери болуп јат. Бу суракты јартаарда база чокум темдектерди көргүскем: детсадта бир ле баланы јыл туркунына тударга орто тооло 400 салковой акча чыгымдалат, онын 290 салковойы общественный фондтон берилет. Бир ле үренчикти үредип аларга десе государство оноң до көп акча чыгымдайт, ол акча јылдан јылга там көптөп турат.

Социализмнин ле капитализмнин јадын-јүрүминин нравственный байлыктарынын башказын јартаар материалды мен Н. Ефимовтын «Эки телекей — эки башка бүдүм јадын-јүрүм» деп бичигинен тапкам. Бу теманы совхозтын јүрүмиле колбоп, оноң көп темдектер алгам. Бисте кажы ла кижиле эл-јоннын јилбүзине болуп иштейт, ол албатызы ортодо јаан тоомјыда јүрет деген шүүлтени совхозтогы коммунистический иштин мергендүчилеринин, рационализаторлордын, общественный иште эрчимдү туружачылардын адын адап, чокум темдектерле јартадым. Бу тема аайынча өткөн занятиеде угаачылар эрчимдү туружып, совхозтын јүрүминен көп јилбүлү темдектер айдып тургандар.

Орооныстын ончо керектериле колбулу сурактарын занятиеде јербойындагы коллективтердин јүрүмиле, задачаларыла јаантайын колбоп турганы политинформатордын ижине јаан једимдү болотонын мен бойымнын ченемелимнен билдим. Иштин ле продукциянын чындыйын бийиктедери јанынан суракты өдөрдин алдында мен угаачыларга «социализм телекейлик өзүмге бойынын салтарын хозяйственный јенүлериле јетирер учурлу» деген В. И. Лениннин сөстөрүн эске алындыргам. Оноң производствонун тузалу болорына, бийик чындыйлу продукция эдип чыгарарына јединип алганым, јаным та јүрүмисти јарандырар арга берер эмес, је анайда ок орооныстын телекей ортодогы тоомјызын бийиктедер арга берер деп түп шүүлте эттим. Советский Союз-

тын чыгарып турган эдимдери чындыйы јанынан бийик өзүмдү капиталистический ороондордын продукциязынан сондобой, телекейдин эн артык деп көрүлген эдимдериле јенүлү конкурировать эдип, тен-тай туружат деп айттым. Учунда бойыстын колхозыстын керектерине көчүп, бийик чындыйлу продукция эдип чыгарар ишти јарандырып аларга ууландырылган задачаларды шүүжип, угаачыларла ачык-јарык куучын-беседа өткүрдим.

Теоретический материалды производствонун ла јадын-јүрүмнин сурактарыла колбоп өткүргөн занятиелерде угаачылар анайда ок бир канча критический де ајарулар эдет. Мен оларды бичип алала, парткомго, совхозтын дирекциязына, јурт Советке барып, ол ајаруларды шүүжүге тургуссын деп сурап јадым. Онон, бир канча ой өткөн согында, ол ајарулар көрүлген бе, олар аайынча кандый јөп чыгарылган — ончозын занятиеде угаачыларга куучындап берем.

Качан политинформатордын куучыны угаачылардын јүрегине терең томылып, олардын күүн-санаазын көдүрип турза, качан олар материалды шүүжеринде күүнзиреп ле эрчимдү туружып турза, политинформатордын амадаган амадузы јүнгүлү бүдөр деп бодоп турум.

В. Еровская,
Көксуу-Оозы аймакта Алтыгы Оймондогы
совхозтын политинформаторы

ЧОКУМ ЗАДАЧАЛАР ТУРГУЗЫЛГАН

Албаты-јонды коммунистический көрүм-шүүлтөлү, кылык-јанду эдип үредип-таскадары јанынан улу Ленинниң үредүзи КПСС-тин XXV съездинин јөптөринде чокум ла јарт ағыланганын тем-дектеер керек. Съездтиң јөптөринде идеологический иштиң чокум задачалары, төс ууламјылары тургузылган.

Бистин Қан-Оозы аймактын партийный организациялары ишкүчиле јаткандардын нравственный көрүм-шүүлтезин, кылык-јанын эмдиги өйдин некелтезине келиштире ондолторына чылазыны јок ајару эдип јадылар. Азыйдан арткан «јандап койгон» деген кылыктарла тартыжып, оларды јоголторы јенил керек эмес. Эл-јон јамыркап тыгыйтанын, үй улусты јабыс көрүп базынатанын, канза алыжатанын, чөөчөй амзажатанын, јалама буулайтанын теп-тегин неме деп туку качан билип койгон, оны јаратпай јат.

Онын да учун партийный организациялар идеологический иштиң баштапкы јерине озогыдан арткан кылык-јанды табынча јоголторына төс ајаруны ууландырып турганы јарт. Бис бу ишке интеллигенциянын элбек кадрларын тартып алып јадыс. Партиянын райкомында 6 семинар иштеп јат. Анда баштамы партийный организациялардын качыларынын идеологический иш аайынча заместительдери, политинформаторлор, агитаторлор үренгилейт.

Идейно-таскадулу иш керегинде сурактарды партиянын райкомынын пленумдарында, бюронын јуундарында, баштамы парт-организацияларда көрөри јанжыгып калган. Райкомнын пленумында «КПСС-тин XXV съездинин јөптөрине келиштире ишкүчиле јаткандарды идейно үредип-таскадары», бюродо «Путь Ильича» колхозтын партийный организациязынын коммунисттеринин марксистско-ленинский үредүзи», «Ленинский наказ» колхозто көргүзүлү агитациянын ајалгазы керегинде» сурактар көрүлген. Бюронын јуунында анайда ок Экинурдагы јурт Совет јаны јанжыгу аайынча өткүрип турган иштери, Талицадагы јурт Советтин аракызактарла тартыжузы керегинде сурактар шүүжилген.

Андый сурактарды бюронын јуунында тегиндү тургускан

эмес. Экинур журтта калганчы өйлөрдө куда өткүрери, көп чүм-чамду, той эдери ле өскө дө кылык-жангар көйлөп чыккан. Мындый эскирген жанжыгуларды жоголтып токтодоры туура салбас керек боло берди. Өткөн жылдын декабрь айында «Жанжыгулар, ээжилелген эски кылыктарды жоголторы жанынан» научно-практический конференция өткүрилген. Конференцияда докладтарды Кырлыктагы орто школдын директору Ю. М. Апоптова, аймононын заведующийи М. С. Набутов, Мөндүр-Соккондогы школдын директору Н. А. Шодоев эттилер. Конференцияда жылбүлү докладты этнографический наукалардын кандидаты Н. И. Шатинова этти. Бу конференциянын итотторы аайынча жагы тойлор, байрамдар өткүрери жанынан совет төзөлгөн. Ол советке 11 кижипи кирип жат. Озогыдан арткан кылык-жанга тартыжарына политический үредүнин системазында, оос политический агитацияда жаан агару эдилет. Аймакта 118 школ ло теоретический семинарлар иштейт. Олордо 2800 кижипи үренет. Аймакта «Знание» обществонын 217 лекторлор, 88 политинформаторлор, 250 агитатор иштеп жат. Олор жылдын ла 1500—1800 лекция кычырат.

Албатынын жадын-жүрүминде жагы эп-аргаларды турумкай тузаланып, жанжыктырары бастыра партийный организациялардын туура салбай бүдүретен кереги болуп жат. Партиянын райкомы албаты-жоннын жадын-жүрүминде жагы жанжыгуларды оногары көндүктирерине чылазыны жок агаруны мынан да ары эдер. Областынын ученыйлары, писательдери ле журналисттери, радио ло газеттердин ишчилери бу сурактар аайынча чокум шүүлтелерин айдар учурлу деп бодоп турум.

В. Катучинов

БИЙИК КӨДҮРИГИЛҮ АЙАЛГАДА ӨТТИ

КПСС-тинг Төс Комитедининг Генеральный качызы, СССР-динг Верховный Соведининг Президиумынынг Председатели Леонид Ильич Брежневтинг «Кичү жер» ле «Орныктырылганы» деп бичиктерин шүүжери бийик көдүрингилү политический айалгада өтти. Бу бичиктерде ленинский партиянынг башкарганыла советский улустынг бүдүрген ат-нерелү иштери чокум ла јарт көргүзилген. Бу бичиктердинг, анайда ок јаңы кепке базылып чыккан «Целина» деп книгазынынг учуры партийно-политический ле төзөмөлдү иштерди өткүрерине айдары јок јаан тузазын јетирер деп јартын айдарга јараар. Онынг учуры анчадала эмдиги өйдө, качан гран ары јанындагы өштүлөр бистинг албатынынг духовный јадын-јүрүмине кирижип турган өйдө, сүрекей тузалу болуп јат.

Кижиликтинг јадын-јүрүмининг кебери керегинде кандый ла шүүлтелер бар. Кезик улус оны албаты-јоннынг јадын-јүрүмининг айалгазыла колбоштырат. Экинчи бөлүк улус јадын-јүрүмининг кебери обществонынг өзүмиле, онынг некелтезин јеткилдериле колбулу деп айдыжадылар. Учинчи бөлүкке кирип турган улус албатынынг јадын-јүрүмининг кеми бастыра айалгалардан камаанду деп бодоп јат. Ол јанынан Леонид Ильич Брежнев эске алынган бичиктеринде чокум ла терен шүүлтелү јартамалдар эткен. Советский Союзтынг коммунистический партиязы бойынынг күнүнг сайын өткүрип турган ижинде улу Лениннинг үредүзиле башкарынып, обществонынг өзүмине келиштире ончо керектерди ајаруга алып јат.

Леонид Ильич Брежневтинг бичиктеринде социальный өзүм јанынан темалар, социалистический кылык-јаннынг, коммунизмнинг, строительдерининг көрүм-шүүлтелери толо ло чокум көргүзилген. Бу јанынан Л. И. Брежневтинг бичиктери профессиональный писательдерге јозокту темдек болор учурлу. Ол бойынынг бичиктеринде јүзүн-башка оок-теек керектерден энг учурлузын талдап, аңылап темдектеген.

Нөкөр Брежнев Ада-Төрөл учун Улу јуунынг от-калапту јылдарын чын, чике јарт көргүскен. 18-чи черү Новороссийсктинг јанында, «Кичү жердинг» тартыжаачыларынынг јуучыл отряды бо-

луп јана баспай јуулашкан. Черүнинг политотделинин начальниги Л. И. Брежнев солдаттарла, офицерлерле кожо кату јолдор өдуп келгенин бу бичиктерден кычырып турус.

Ол өйдөги айалга чындап та айтса, коркушту уур-күч болгон. Черү 255 күннинг туркунына бу јаан учурлу јерден кайра баспай тартышкан. Немецко-фашистский олјочылар бу јердин кажыла бөлүгине 1250 килограммнан бомбалар ла снарядтар таштаган.

Автор ол ундылбас күндерди эске алынып, коммунисттерге учурлаган јылу сөстөр бичийт. Бичикте мынайда айдылган сөстөр бар. «Ада-Төрөл учун Улу јуунын фронтторында үч миллион коммунисттер јүрүмин берген. Беш миллион советский патриоттор Ленинский партиянын членине кирген. Сырагай ла кату өйлөрдө јуучылдар јуу-согушка коммунист болуп барар күүним бар деп айдыжатан. Партия андый күүн-тапту улуска өлүмдү јуу-согушка барар алдында кандый јенилте эдер аргалу болгон? Андый јенилте сок ло жагыс — јуу-согушка эн озо көдүрилип, бастыра јуучылдарга јозок көргүзери болгон».

«Кичү јер» керегинде бичилген произведение 18-чи черүнинг өдүп чыккан јолы жагыс ла турумкайдын, јана баспастын, өлүм ле ат-нерелү керектердин урогы эмес, је анайда ок бастыра советский албатынын чылазыны јок ло турумкай ижинин јозогы болуп јат. Бу ат-нерелү керекте кечеги механизаторлор, слесарьлар, шахтерлор, јер ишчилери, комбайнерлор, јылкычылар, строительдер, плотниктер шинель кийип турушкан деп Леонид Ильич Брежнев темдектейт.

Јенү шак анайда от-калапту јылдарда советский албатынын жагы обществозынын јендиртпес идеялары ажыра јеткилделген. Ол өйдө јуу-согуштын калабы канча кирези коркушту болгонын мындый тоолор керелейт. «Кичү јерде» өткөн үч күннинг туркунына бистин летчиктер өштүнинг 117 самоледын оодо адып түжүрген. Ол јуу-согуштарда Сибирьдин јуучылдары, ол тоодо Советский Союзтын үч катап Геройы Александр Иванович Покрышкин, турушкан.

Мыныла коштой азыйда сүрүлбеген ле тузаланбаган јерлерди сүрүп тузаланарында Туулу Алтайдын да ишкүчиле јаткандары турушканын темдектеер керек. Турачактагы орто үредүлү школдын бүткүл клазынын үренчиктери он классты бождоло, жагы јерлерде иштеерге барган.

Леонид Ильич Брежневтин эске алынган бичиктеринде көп тузалу шүүлтелер бар. Ол шүүлтелер бүгүнги күнде ишкүчиле јаткандардын алдында турган задачаларды ла келер өйдө бүдүретен иштерди јенүлү өткүрерине јаан арга ачат.

БАЖАЛЫКТАР

Жаан учурлу конференция	1
Албаты-калыкты жакшынак кылык-жанга тазыктыарын тыныдар задачалар	3
Иштеги коллектив — нравственный таскадунын төс јери	12
Жилбиркедерине, шүүнип санандыларына үредер	20
Нравственный үредү-таскадуны бириктире өткүрери	16
Чокум задачалар тургузылган	23
Вийик көдүринилү айалгада өтти	25

Горно-Алтайская

1
8
21
30
31
32
33

ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!
ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!
ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!
ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!
ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 5/XII 1978 г. Усл. п. л. 1,62. Уч.-изд.л. 1,4.
Заказ 4028. Тираж 690 экз. Формат 60×84 1/16. АН 11879.
Цена 5 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательст-
ва, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.

Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК · 1978